

LA FEMOSA

DESEMBRE

ARTESA DE LLEIDA

1982

EMPETITITS PER LA GRANDESA
DE L'ESTRELLA CELESTIAL,
ESPEREM AMB JOIA ENCESA
DES D'AQUEST RACÓ D'ARTESA
EL MISTERI DE NADAL.

ARTESA DE LLEIDA
NADAL DEL 1982

PÒRTIC

Com l'any passat, aquest número extraordinari de LA FEMOSA, serà repartit per tot el poble com a mena de felicitació de Nadal i Any Nou, però també, i sobre tot, com a testimoni d'una tasca callada, posada a terme amb tossuderia per a que aquest fulls surtin al carrer dins la cita puntual mes.

Segurament que a molts artesencs el fet que a Artesa surti una revista pròpia, cada mes, una revista que parli de les coses del poble, que es preocupi de la història i dels problemes del poble, no deu de tenir gaire importància.

Segurament que a tots aquets tant els en fa que surti o deix, i de sortir; no els importa gens ni mica i això ens del perquè, tota la gent que treballlem perquè l'aparició mensual de la revista sigui un fet ho fem amb tot l'entusiasme del món i amb la bona fe d'intentar fer-la arribar a totes les cases del poble el més interessant i atractiva possible.

Per alguns LA FEMOSA és massa esquerrana i per

a altres és ben bé tot el contrari, però, LA FEMOSA com a revista no és ni una cosa ni l'altra ja que està oberta a totes les opinions i tendències i els articles que s'hi publiquen són aquells que ens arriben de col·laboradors artesencs o no que volen aprofitar les pàgines de la revista per fer pública unes inquietuts, idees o opinions. Mai LA FEMOSA ha deixat de publicar un article (qualsevulla que fos la seva temàtica) si aquest anava signat, i pel mateix motiu no ne'm publicat cap (fos quin fos el seu contingut) dels rebuts, anonimament per diferents mitjans. Una altra cosa és, naturalment, que haguem publicat articles sense signar i signats amb pseudonim si l'autor de l'article ens ho ha demanat expressament, però, que al qual coneixem o en sabem la seva identitat.

Tot això ho diem perquè voldríem que a les pàgines de LA FEMOSA hi apareguessin articles i opinions de les més diverses tendències, perquè només d'aquesta manera aquesta revista aconseguirà ésser veritablement una revista popular a dins del nostre poble. Fem bots per a que aquest desig nostre sigui una realitat d'aquest any 1983 que estem a punt d'iniciar.

LA FEMOSA

*** REVISTA DE INFORMACIÓ LOCAL ***
EDITA AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
C. DEL CASTELL N. 23 ARTESA LLEIDA
DIPOSIT LEGAL N. L-264-1981
SEGONA EPOCA N. 39 DESEMBRE 1982

INDEX

Pòrtic	I
En el centenari de Lewis Carroll	4
Cançoneta de Nadal	7
Per Nadal	8
La dama de Ferro	10
Verbs de Nadal	14
Refrans Nadalencs	15
Fulls d'Història	16
Barbarismes	21
El Nadal o el fracàs d'un mite	22
La llengua dels poetes artesencs	27
Coses de Nadal	33
Humor	37
Entreteniments	38
Notes	13 - 26 - 32

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA, reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

EN EL CENTENARI DE LEWIS CARROLL

Quan em vaig assabentar que en Lewis Carroll havia improvisat, i posteriorment escrit, "Alicia en terra de meravelles" per a un públic específicament infantil, vaig haver de revisar a correcció tots els meus esquemes i plantejaments sobre literatura infantil. Aleshores encara no havia fet cap provatura en aquest gènere, i segurament, devia mantenir el prejudici que tota literatura adjectivada comporta indefectiblement un adjectiu suplementari: el de menor. Aquest criteri l'he vist defensar massa sovint per teòrics solvents de la literatura que nos'amoïnen massa a revisar les seves opinions sobre aquesta mena de literatura. L'argument més freqüent és: "No perdeu pas el temps escrivint per a la canalla; a part que, anant molt bé, fareu una obra menor, els menuts ja saben apropiarse pel seu compte de les obres que els van a mida de la gran literatura universal...". I esmenten "Els viatges de Gulliver", "Robinson Crusoe", o "L'illa del tresor"... Però mai esmenten el llibre d'Alicia, on ha passat precisament el con -

trari: l'adult ha baixat al calaixó de les joguines del seu fill per tal de rescatar per a la seva col·lecció d'obres mestres una novel·leta infantil.

No cal dir que el gran autor, el tocat pel geni, pot posar-se a fer qualsevol cosa; el seu talent potenciarà l'obra que en d'altres mans més matusseres no aniria gaire més enllà de la insubstancialitat. Però d'autors genials n'apareixen molt de tant en tant i són irrepetibles i inimitables. Que Lewis Carroll hagi fet una obra mestra d'una novel·leta per a nois i noies, no garanteix el gènere, però el justifica. De la mateixa manera que Poe, Hammett o Lemm justifiquen la literatura de terror ells sols, la policiaca o la de ciència ficció.

Des del meu punt de vista, un dels màxims atractius del llibre d'Àlicia rau en la seva multiplicitat de lectures. A les mans d'un lector infantil, la novel·la és un desvassall d'aventures fantàstiques i meravelloses que el xuclen i el menen per l'apassionant aventura de la lectura gratificadora. El lector adult -que transcendirà aquest primer estadi, diguem-ne lúdic, de l'obra - entrarà a d'altres nivells de comprensió i interpretació: l'oníric, l'irònico-satíric, l'estètic, l'ètic ... I cada nivell es complementa i s'enriqueix amb els altres, encara que -i això és bàsic-

bàsic- un lector al qual se li puguin escapar els aspectes més intel.lectuals o més subjacents de l'obra pot gaudir plenament del llibre mitjançant una lectura primària, la de l'aventura estricta, ja que l'obra està pensada inicialment com una història per a entretenir una colla de mosses. L'elucubració i la manipulació reflexiva dels seus components és un pas més enllà de la finalitat primera

Aquesta multiplicitat de nivells, intencions i interessos la podem trobar en totes les obres sòlides, les quals ho són precisament perquè no s'exhaureixen amb una sola lectura. Però em penso que és un trumfo fonamental en la literatura infantil si es preté que deixi el reducte de la sub-literatura i assolèixi la dignitat de la literatura sense condicions. La producció infantil d'en Lewis Carroll és prou explícita al respecte: no per infantil una obra ha de deixar de tenir interès per a un adult. Fins i tot gosaria invertir els conceptes: una obra infantil que avorreixi a un adult probablement avorrirà igualment a un lector jove. Ja comença a ser l'hora que ens convençem que entre el lector adult i l'infantil no hi ha tanta distància. Ni en un sentit ni en l'altre

Josep Albanell.

CANÇONETA

DE NADAL

El Desembre
ve com sempre
entre boires amagat.
De glaçades
i gebrades
sempre ben acompanyat.

Dins d'aquest fred panorama
(si l'hivern és tal com cal)
arriba, l'escalfor d'una flama:
la llum clara de Nadal.
I com si fos un miracle
posa optimista la gent,
i els carrers són l'espectacle
de tanta claror i lluïment.
La gent va a missa mudada
somriu i saluda al passar,
se sent música nadala
i l'olor d'un bon dinar.

Al pessebre
neu i gebre;
a l'establia, mula i bou.
L'alegria
es congria
per Nadal i per l'any Nou.

PER RADAL

Al Portal de Belem,
transcurrien els dies
però tothom estava content
perquè havia nascut el "Mesies"

Uns reis savis
anaren a adorar
guiats per un estel
que anava al Portal

El rey "Herodes" se'n va entera
i als seus soldats
els i va dir

¡"Aneu-lo a matar"!

Un àngel bo,

els va avisar

i en Josep digué a Maria
que tenien que marxar

Quan el nen anava creixent
ajudava als seus pares

però com era petitet

no treballava gaire

Fins els trenta anys

Jesus va predicà

però com era bo,

la vida ens va donar. 8

Als tres dies
Jesus resucita
s'en pujar al cel
i així tornara a baixar.

Mª Angels Capell 10 anys

LA DAMA DE FERRO

Com és públic i notori a la Primera Ministressa de la Gran Bretanya se li dóna el tractament metafòric de Dama de Ferro, metàfora que, si ens atenem a les seves obres (i per les seves obres les coneixereu), la deu omplenar de felicitat. També és públic i notori que Margaret Thatcher, la ministressa del cas, és la millor coartada que té la societat patriarcal de l'Occident europeu per dir-nos a les dones en general que són supèrflues les nostres queixes, que les dones hem assolit una situació igual a les dels nostres col·legues de la humanitat, els homes. No importa que la Dama de Ferro sigui l'excepció que confirmi la regla: ella es dreça com un símbol visible que ens ho fa possible tot, fins i tot el cim del poder polític.

La Dama de Ferro (imatge ben germànica, cal dir-ho) no suposa cap novetat social del Renaixement ençà. Si ho rumiem una mica veurem que la societat patriarcal sempre ha permès aquest tipus d'aparicions femenines singulars, una altra cosa, és

és l'equiparació massiva de drets d'igualtat per a la dona. Qui posarà en dubte que Isabel I d'Anglaterra no fou tan metàl·lica com la senyora Thatcher? No obstant, a l'època d'aquella sobirana, que va demostrar que podia ser més home que qualsevol home, les dones estaven allunyades de tot el que no fos el paper tradicional de les dones (la maternitat, el repòs del guerrer, l'esclavitud de la llar). A l'època de la senyora Thatcher, la nostra, tampoc les dones que no volem, com ella, ser més homes que un home, ens trobem encara amb marginacions (laborals, en especial), humiliacions (la manca de llibertat sobre el nostre propi cos, com estableixen les lleis del nostre país que neguen l'avortament, per exemple). Perquè, segurament, el problema rau en el fet que quan s'arriba a ser una Dama de Ferro també el cap i el cor acaben transformant-se en aquest material, i per si n'hi ha dubtes que ho preguntin a les mares, mullers i filles del munt de mutilats i morts en la darrera Guerra de les Malvines, contesa que va permetre que la dama, que no és la dona de Lot, es metamorfosés en fèrria imatge. Cal dir, però, que el "díuo dinámico" Galtieri-Thatcher ens ha fet pensar en el poema de Jaime Gil de Biedma, "A una dama joven, separada", que acaba de la següent manera: "Porque son uno y lo mismo/ los menos de tus amentes/ el bestia de tu marido".

L'existència d'una senyora Thatcher hauria de servir de lliçó a totes les dones, en especial per a les que creuen que cal assolir el poder polític perquè tot vagi millor per a la dona. No no és així; pel que veiem, l'esforç per arribar és tan extrem en la nostra societat patriarcal, que quan s'ateny el poder, una dona ja s'ha oblidat de la seva condició. També hauria de servir de lliçó per als homes en general i, en especial per als qui es diuen homes d'esquerres, components de partits polítics que, com ha estat palès a les llistes electorals passades, pràcticament han prescindit de les dones. (Recordem que Thatcher és, a més de Primera Ministressa, líder d'un partit conservador). I també hauria de servir a la humanitat (mot derivat d'home) en general, d'alerta davant del potencial enorme que suposem les dones en massa, en lluita per a la consecució d'una manera de viure distinta, fent èmfasi polític en la nostra pròpia experiència subratllant que tot allò que és personal és polític prescindint de les grans generalitzacions polítiques que, com és palès, són pura retòrica...i perillosa. Recordem si no el perill nuclear al qual el patriarcat -que és autodestructiu- ens ha abocat a totes i tots.

Naturalment si algú es decideix a confeccionar una "pegatina" dient "La senyora Thatcher ? No. g. bates", prometo ser la primera en engan-

Naturalment si algú es decideix a confeccionar una "pegatina" dient "La senyora Thatcher? No gràcies", prometo ser la primera en enganxar-me - la en lloc vistent.

Marta Pessarrodona

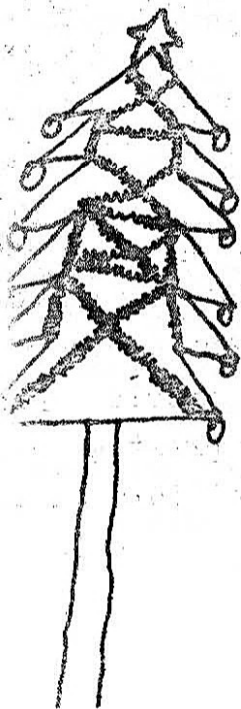
EL MUSEU ES NOTICIA

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha muntat una exposició a la Sala del Tinell de Barcelona (però que serà itinerant per altres poblacions de Catalunya i que possiblement també anirà a Madrid) amb aquest títol: "Arqueologia a Catalunya, avui". En aquesta exposició hi ha representat el Museu Local Arqueològic d'Artesa amb catorze peces de pedra tallada corresponent al període Mosterià (el Mosterià és una cultura de l'home del Naerdental que va desenvolupar-se dins d'un període de temps que va d'entre els 90.000 i els 40.000 anys abans de Crist). Aquesta mostra arqueològica a l'exposició esmentada no pot fer res més que donar prestigi al nostre Museu, al mateix temps que el farà conèixer a un ample sector de públic del nostre país.

VERBS DE NADAL

Renci quin NADAL,
per menjar he casat un pardal...
Per NADAL es mengen turrons,
per això els meus parens dormen com troncs...
Els meus parens savent,
que per NADAL es mengen turrons,
hi per això somien que tallen troncs...
Les festes de NADAL es reuneixen tota la família,
hi els altres estan contents de tindre companyia...
Els companys de infància,
s'alegren de no estar a tanta distància...

David P. Anyr 10

REFRANYS NADALENCES

Per Santa Llucia, un pas de puça.

Per Nadal, un pas de pardal.

Pels Reis, ase és el que ho coneix, i més el que no ho coneix.

Per Sant Antoni, comença a fer el toni.

Per Sant Sebastià, una hora el dia es va allargar.

Per Nadal cada ovella al seu corral

Santa Llucia i la Bisbal
tretze dies avans de Nadal.

Si per Nadal al sol, per Pasqua al foc.

Nadal en dillums festes a munts.

Per Nadal qui no estrena res no val.

Per Nadal, posa el porc amb sal.

FULLS D'HISTÒRIA

Es continua l'inventari de cases, patis i corrals d'Artesa a l'any 1845, el mes passat parlàvem del Carrer Nou, carrer que va quedar tallat en la casa d'Isidro Oró, i que continua aquest mes amb la casa de Viuda de Francisco Bosch de Puigvert, després es continua l'inventari en lo Carrer de la Travessia del Castell i segueix en lo Carrer del Castell, així continua doncs, l'inventari que va començar el mes passat...

VIUDA DE FRANCISCO BOSCH DE PUIGVERT.- Una casa ab corral sita en lo Carrer Nou que confronta a orient ab la Travessia del Castell, a migdia ab terres de Josep Batlle i Olomí, a ponent ab Isidro Oró i a tremontana ab lo mateix carrer.

ISIDRO COLL.- Una casa sita en lo Carrer Nou, que confronta a orient ab Miquel Olomí, a migdia i a ponent ab la Travessia del Castell i a tremontana ab lo mateix carrer.

VIUDA DE MIQUEL OLOMI.- Una casa ab corral que confronti a orient ab Salvador Jové, mig dia ab la Travessia del Castell, a ponent ab Isidro Coll i a tremontana ab lo mateix carrer.

SALVADOR JOVÉ.- (Ha passat a Ramon Jové) Una casa ab corral sita al carrer Nou que confronti a orient ab Francisco Olomí, a migdia ab Travessia del Castell, a ponent ab Miquel Olomí i a tremontana ab lo mateix carrer.

FRANCISCO OLOMI.- Una casa ab corral, sita en lo carrer Nou que confronti a orient ab Josep Porqueres i Anton Arrufat, a migdia ab la travessia del Castell, a ponent ab Salvador Jové i a tremontana ab lo mateix carrer.

TRAVESSIA DEL CASTELL

ISIDRO CABAU.- Una casa ab corral sita en la Travessia del Castell que confronti a orient ab Francisco Porqueres, a migdia ab Tomàs Pujol, a ponent ab terres de Josep Batlle i Olomí, i a tremontana ab la travessia.

FRANCISCO PORQUERES, BESSÓ.- Una casa ab corral sita en la Travessia del Castell, que confronti a orient ab Silvestre Florensa, a migdia ab Tomàs Pujol, a ponent ab Isidro Cabau i a tremontana ab la mateixa travessia.

SILVESTRE FLORENSA.- Una casa ab corral sita en la Travessia del Castell, que confronti a

orient ab Francisco Piñol, a migdia ab Tomàs Pujol, a ponent ab Francisco Porqueres i a tremontana ab la mateixa travessia.

FRANCISCO PIÑOL.- Una casa ab corral, sita en la Travessia del Castell, que confronte a orient ab Francisco Olomí, a migdia ab Tomàs Pujol, a ponent ab Silvestre Florensa i a tremontana ab la mateixa travessia.

CARRER DEL CASTELL

JOSEP GINÉ.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Josep Porqueres, i a tremontana ab lo Carrer Nou.

JOSEP PORQUERES I MAYORÀL.- Una casa ab corral que confronte a orient ab lo mateix carrer a migdia ab Anton Arrufat, a ponent ab Francisco Olomí i a tremontana ab Josep Giné.

ANTON ARRUFAT.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Pere Olomí a ponent ab Francisco Olomí i a tremontana ab Josep Porqueres.

PERE OLOMÍ.- Una casa ab corral sita en lo carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Felip Castillo, i a tremontana ab Anton Arrufat.

JOSEP CASTILLO, PIÇA.- Una casa ab son corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient i migdia ab lo mateix carrer, a ponent ab la travessia i a tremontana ab Pere Olomí.

TOMAS PUJOL.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Josep Berenguer, a ponent ab Josep Batlle i Olomí i a tremontana ab Francisco Olomí i corrals.

JOSEP BERENGUER.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Anton Picolla, a ponent ab terres de Josep Porqueres i a tremontana ab Josep Pujol.

ANTON PICOLLA.- Una casa sita en lo Carrer del Castell que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Ramon Argilés, a ponent ab terres de Josep Porqueres i a tremontana ab Josep Berenguer.

RAMON ARGILES.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Josep Sardà, a ponent ab terres de Josep Porqueres i a tremontana ab Anton Picolla.

JOSEP SARDA.- Una casa sita en lo Carrer del Castell que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab Viuda Biosca, a ponent ab terres de Josep Porqueres i a tremontana ab Ramon

Argilés.

VIUDA BOSCÀ, MAGDALENA FALGUERA.- Una casa sita en lo Carrer del Castell que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia i ponent ab terres de Josep Porqueres i a tremontana ab Josep Sardà.

HEREVA DE JUAN COCA (Després Francisco Bonastre).- Una casa sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer, a migdia ab terres de Salvador Jové, a ponent i a tremontana ab terres de Josep Porqueres.

RAMON ORO, BLANCO.- Una casa ab corral sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab lo mateix carrer de la Pleta, a migdia ab pati de Miquel Batlle i Sans, a ponent ab lo mateix carrer i a tremontana ab Francisco Drudis.

FRANCISCO DRUDIS.- Una casa ab corral, sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab Josep Bellmunt, a migdia ab Ramon Oro, a ponent ab lo mateix carrer i a tremontana ab Jaume Puitg.

JAUME PUITG.- Una casa sita en lo Carrer del Castell, que confronte a orient ab Juan Paris, a migdia ab Francisco Drudis, a ponent ab lo mateix carrer i a tremontana ab Francisco Nadal.

BARBARISMES

Menjarem turrans	Menjarem <u>torrons</u>
He comprat un pavo	He comprat un <u>gall d'indi</u>
Avui és Notxebuena	Avui és la <u>Nit de Nadal</u>
Adorar el Ninyo	Adorar el <u>Nen Jesus</u>
Els Reixos Magos	Els <u>Reis Mags</u> d'orient
d'Orient	
Cantarem villancicos	Cantarem <u>Nadales</u>
M'han portat molts	M'han portat moltes
juguets	<u>joguines</u>
Ja ha sortit el	Ja ha sortit la " <u>Grossa</u> "
"Gordo"	
He comprat loteria	He comprat <u>rifa</u>
Hem fet un belen	Hem fet un <u>pessebre</u>
Els turrans de	
Jijona	Els <u>torrons de Xixona</u>
Els turrans	
d'Alicant	Els <u>torrons d'Alacant</u>
El sopar de	El sopar de la
Notxe Vieja	<u>Nit Vella</u>
Fer cagar el tio	Fer cagar el <u>tió</u>
M'han fet molts	
regalos	M'han fet molts <u>regals</u>

EL NADAL

- O EL FRACÀS

D'UN MITE

Ara que estem als vols de Nadal se'm fa forçós meditar, escorcollar dins del missatge que inclou aquesta data.

Sí, cert, el missatge és prou bonic i tendre "desig de Pau i felicitat per a tots". Però, als moments actuals, amb tanta crisi de tot tipus amb tants problemes a nivell mundial (guerres, fam, a tur...), no té un so gastat, estereotipat aquest missatge?. Sembla una d'aquelles frases que un hom diu quan topa amb un altre en sortir d'un ascensor o entrar en un mateix lloc... "bon dia... bona tarda... fa fred, oi?...", frases que un diu quan no sap què dir, frases totalment buides que cal dir-les perquè el moment s'ho porta, però que ja han perdut el seu significat més profund.

Però és que el Nadal és alguna cosa més!. Es clar!: les reunions amb la família, les trobades amb antics companys, l'atmosfera de joia que tot ho envolta... De tota manera, caldria esbrinar novament si aquestes escenes són realment viues, autèntiques; si allò que realment cerquem són

les persones o un ambient fet de deseiximent, ser pertines i llumetes de colors: com aquell arbre que no deixa veure el bosc i encara ens complaem en aquesta ceguesa. Potser massa avesats ja a viure a través de la tècnica, del so i de la imatge-postal que se'ns dóna feta, ja no podem sentir ni amb el cor.

Ben segur que algú pensarà que això són fal·lòrnies i ganés de parlar endevades i que realment el Nadal sí que aporta alguna cosa, que la gent és com més agradable, més bona... i potser si enquestessim els pidolaires i bagabons ens dirien què aquests dies es treuen un bon jornal, que la gent se sent més caritativa i disposada a ajudar els altres. Penso novament que això és voler veure la part pintoresca del Nadal i relaxar la consciència a mentre ens cruspim "dignament" un bon gall dindi ben farcit. No senyors la solució dels problemes no està en allò que hom anomena "caritat" deixant caure de tant en tant una miserable almoïna a les mans d'un pobre. I aquí s'hi pot incloure a llò de... (els problemes socials són una qüestió política i són els partits i els sindicats els que els han de solucionar, lluitar per tal que les coses canviïn i no hi hagi pobres ni atur, ni....). Sí, ben cert, no es per una idea que hom pugui titllar d'il·lògica; però, qui és el partit?, és potser un ent abstracte que existeix com per art

d'encantament? I tu, qui ets?

Bé, el que és important és questionar-nos, tant si som o no som d'un partit, assosciació o grup "conscienciat", què fem cada dia de la nostra vida enfront del GRAN MISSATGE, L'ETERN MISSATGE DEL NADAL?

Si més no, passaran les festes i continuarem fent-nos el desentés davant la crua realitat de les coses.

Continuarem malparlant del veí sense saber per què ho fem, incapaços de reflexionar si el mal no estarà en nosaltres mateix.

Continuarem fent-nos l'hipòcrita i llepant el mesquí i el poderós i ens excusarem pensant que aquesta societat ens vol així.

Continuarem participant en els jocs bruts de la cobdícia mentre això ens proporcioni uns cèntims mal guanyats i poc suats, que engreixaran lleument la nostra minsa fortuna, que tampoc no ens treurà d'enlloc, i ens consolarem pensant que el muntatge social ja s'ho porta.

Escanyarem el pròxim, si podem, perquè més val escanyar que no que ens escanyin.

Continuarem defensant la natura, perquè "a vui es porta" això de defensar la natura, i continuarem sulfatan els nostres camps amb herbicides i insecticides mortífers que posaran en perill la vida.

Potser ens creurem defensors de la Pau, però direm sí a la OTAN i regalarem una metralleta superelectrònica als nostres fills el dia de Reis.

Sí, passaran les festes i tornarem a enganxar-nos a la rutina de sempre, al treball més o menys mesquí de cada dia, sense reflexionar si amb la nostra actitud i la nostra manera badoc i irreflexiva no estem contribuint, en certa manera a aquest continuisme, a aquesta mort continuada de la vida. I si un dia morim ens adonarem que ja fa molt que erem morts amb il·lusió, un altre Nadal, un altre Any Nou, per a poder desitjar, novament, PAU I FELICITAT per a TOTHOM.

Eulàlia

FELICITACIONS DE NADAL

Seguint un costum que va iniciar-se l'any 1974, "La Femosa" ha editat una felicitació de Nadal perquè tots els artesencs puguin desitjar les bones festes a llurs familiars i amics, amb una nota més original i artesenca.

NOTA DE LA REDACCIÓ DE LA FEMOSA

Us haureu preguntat, d'un temps ençà, d'on han sortit tot un seguit de col.laboradors, tals com Salvador Espriu, Teresa Pàmies, etc. Tots aquests escriptors la signatura dels quals apareix de tant en tant a les planes de LA FEMOSA no són col.laboradors estrictament de la revista, sinó que llurs escrits ens arriben a través del Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. La Femosa no té cap compromís a publicar-los, però aquests articles li vénen molt bé quan no hi tenim prou escrits originals dels col.laboradors artesencs per a omplir les 32-36 pàgines de cada número de la revista.

LA LLENGUA DELS POETES ARTESENS

D'entrada hauria de dir que de poetes a Artesa no en tenim; s'entèn poetes d'ofici o poetes d'una certa valua. El que sí que tenim és gent afeccionada a fer versos, i una prova d'això n'és les poesises que de tant en tant apareixen a les planes d'aquesta revista. Però, de totes maneres, no volia parlar d'aquesta mena de poetes quan redactava el títol d'aquest article, sinó que ho volia fer sobre aquells (gairebé sempre anònims, i rigorosament inèdits) que ens han deixat, recollides a la memòria col·lectiva, cobles i cançons, retalls de la nostra història popular i que avui ens són molta ajuda per a poder-nos apropar i fer-nos -en una lleugera idea del viure i de la cultura dels nostres avis.

No voldria entrar de ple dins la qüestió, sense fer constar que el que m'ha impulsat a escriure aquestes ratlles ha estat unes cobles, a l'estil de les velles, que han circulat pel poble arran de les confrontacions electorals del passat 28 d'Octubre, ja que unes i altres són el fenomen d'un mateix tarannà i que ja em semblava passat de

passat de moda.

Dit tot això, entrem a la qüestió de la llengua dels poetes artesencs:

Es curiós d'adonar-se que en la cultura dels nostres avis no s'hi nota la més mínima preocupació per l'idioma i que per això no tenen cap mirament a l'hora de construir una cobla, la qual sempre la fan en català, però, si els ve bé no tenen cap escrúpol de barrejar-hi paraules castellanes i fins i tot frases senceres. També fan en castellà algunes d'aquelles cobles que han de cantar a ritme de jota i això per la influència dels temporers aragonesos que venien a treballar a Artesa a la sega o a collir olives, i no obstant també hi barrejaven paraules catalanes. Veiem-ne uns exemples:

Avui al Fossar Vell
tiraven los tiros de dos en dos,
a mi no m'espanten los tiros
ni las punyalades al corasson.

Recuerdate d'aquel dia
que te'n vaig trobar al celler
borratxa com una sopa
amorrada al caneller.
Delante de ti ventana
voi a plantar un test,
una rosa catalana
i un clavel aragonés.

Maria de l'alma mia
corasson de dos sireres
cuando me los pagaras
los favores que me debes.

Davan d'aquest exemple, n'hi ha una infini
tat de cobles redactades unicament en català, en
el català vulgar que es parlava al nostre poble.
Em venen a la memòria aquestes de to satíric que
l·liguen molt bé amb les cobles que es van escam-
par pel poble abans del 28 d'Octubre passat:

Quan el llop gros
estava tan renyit amb el mitjà,
ja tenia les metzines preparades
per a matar-li el bestiar.

A la Vileta hi ha garces
a la Plaça hi ha cobatxos
al Castell n'hi ha coloms
i també hi ha gitanos.

Hi intervé un nanxa contenta
no és pagès ni menestral,
porta la boina roja
i n'és empleat del Canal.

Als pastors de la muntanya
els haurem d'enviar a dir
que no baixon gossos grossos
que ja en tenim prous aquí.

De mitjants i boterins
i un que sempre ganyolava
i un que sempre ganyolava
fins que va poder ser a dins.

Els poetes anònims que van redactar aquestes cobles dins una llarga llista de temes diferents, tenien una cosa en comú, i és que eren fills de la terra i el seu grau de cultura era el mateix que el de la resta de ciutadans amb els quals convivia en al poble, sense preocupar-se, ni poc ni gaire, si el català que parlaven era vulgar, pobre o no. Vegem-ne un altre exemple:

Si naltros en portem rissos
no hi tenir sinó el treball,
valtros porteu "panitoro"
i cada xolla us costa un ral.

Au, traute les botines,
ja veus que no t'estan bé.
Vés arroplegar los salèncios
d'aquell home el saliner.

Però aquesta mateixa senzillesa els feia estimar tot allò que els envoltava i restaven fidels a la llengua i als costums de la seva terra.

L'escolarització dels artesencs, però, ens ha posat a tots en contacte amb una altra realitat amb una altra llengua, una altra cultura. Ens ha

Ens ha esborrat les fronteres del nostre poble, comarca i país i ens ha deixat desemparats i ignorants de la nostra llengua, de la nostra cultura i de la història pròpia del nostre país, i tot això ha succeït a pesar nostre. Amb tot, i dins d'aquesta calamitat col·lectiva, hi ha "ciutadans que volen ser més papistes que el papa, i tot i que són catalans, els subleva l'interès i l'esforç de molts altres per a recatalanitzar el país, per a recuperar tot allò i això que al llarg de molts anys ens han negat de la manera més miserable i descarada. Aquests catalans (que a tots els pobles n'hi ha) que no poden acabar de renegar del seu origen, menyspreuen tot allò que és cultura catalana, enfront i en profit d'una pretesa cultura superior i oficialitzada. La seva mateixa incapacitat de renegar del tot dels seus orígens els fa incapaços de no adonar-se de les enormes contradiccions en què cauen, ja que quan han de fer cobles (a l'estil d'abans), respecte a algun element que els fa nosa no se'ls acut res més que fer-les en la llengua que menyspreuen que és en definitiva la seva. Vegem-ne uns exemples:

Els partits nacionalistes
fan olor de sucarrat,
són el zero de l'esquerra
al Congrés dels Diputats.

Ha sortit una cançó
d'una noia que és molt "guapa"
el nom no el sap ningú
d'apellit es diu LOAPA

La LOAPA per aquí
la LOAPA per allà
ningú sap el que vol dir
i tothom la vol cantar.

Em sembla que amb tot això que he apuntat
queda prou ben demostrat que la llengua dels poe
s artesencs és la catalana, i que, fins i tot
nota que la llengua del poeta és la catalana,
les poques coples construïdes en castellà.

DISSABTES CULTURALS A "LA FEMOSA"

L'Agrupació Cultural "La femosa", engres
cada per l'èxit assolit l'any passat, ha prepa
rat una sèrie de xerrades-col·loqui per a tots
els dissabtes d'aquest hivern. Aquestes xerra
des vol que siguin el més informals possible,
per tal que no s'estronqui el diàleg entre els
assistents, d'aquesta manera es convida a una
persona (o més d'una si és necessari) perquè
presenti un tema i el desenvolupi fins al punt de
obscureure espontàniament el diàleg. En aques
es xerrades que hom anomena "Dissabtes Cultu
rals" es fa una cremada de rom per a posar un
punt de festa i d'optimisme entre els reunits.

coses de

NADAL

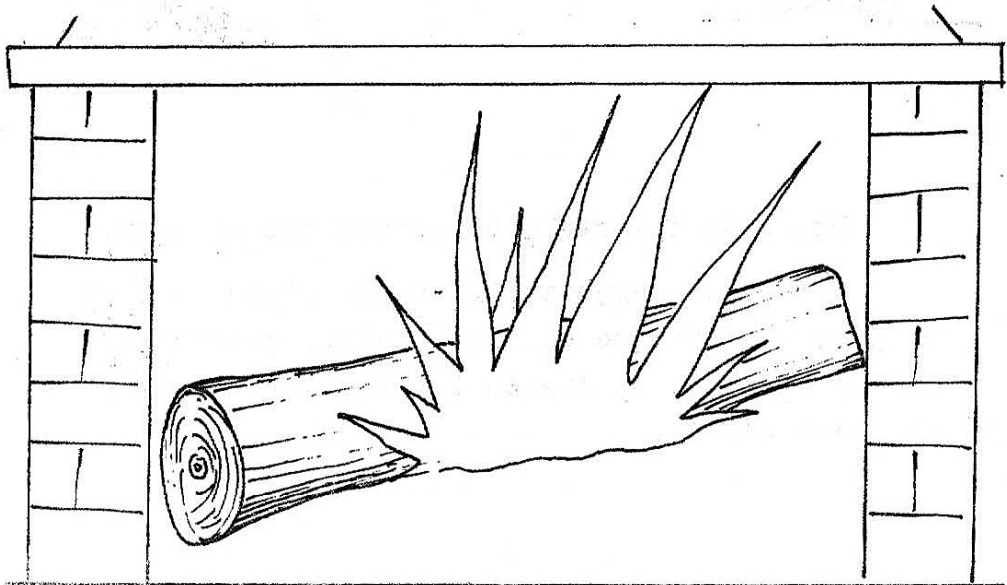
Una moda forastera ha esvaït tot el país.

Tothom la segueix alegre posant-se un abet al pis; tant fa que en lloc d'abet, guarneixir un cep o un pi, el cas és tenir un arbre que fa el Nadal més fi.

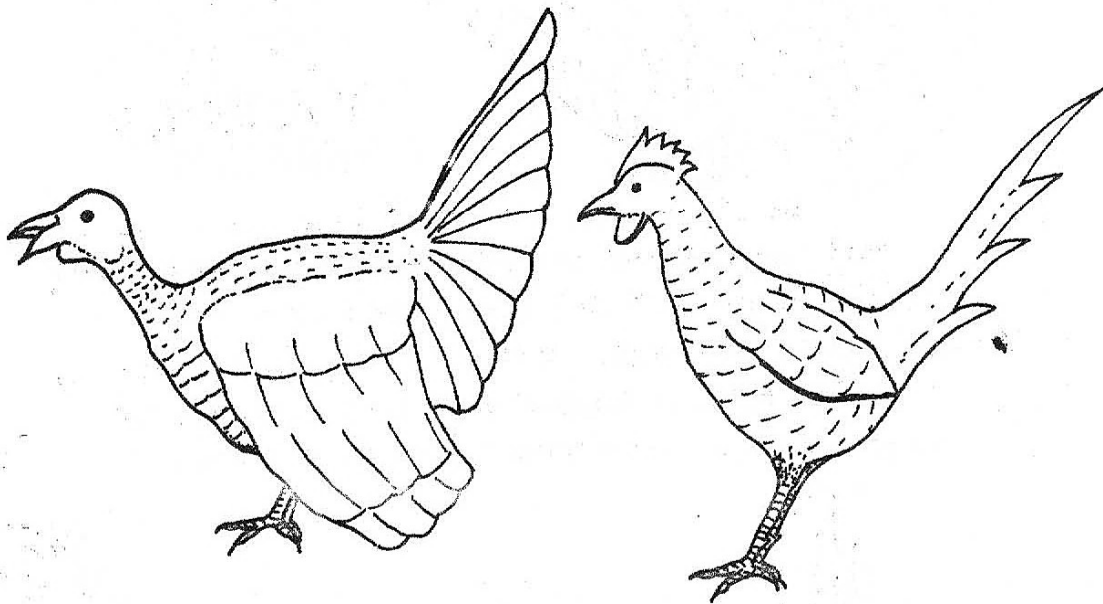
De pessetres només en fa aquella gent nostàlgica que reviu els records com una cosa mig màgica.

I per ser també coherents i seguir la tradició, posen per a la canalla, trevesser al foc, un tió.

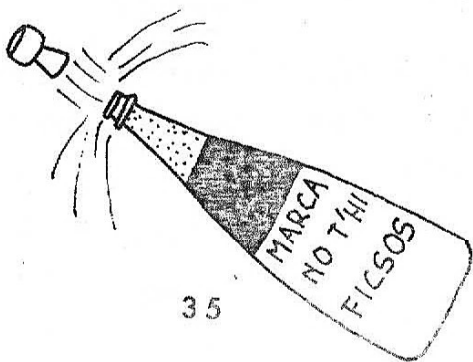

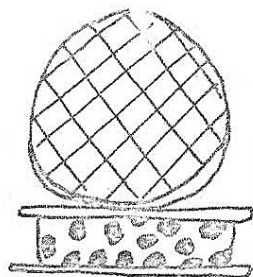
Un gall d'indi per a dinar, per molta gent
fa Nadal.

N'hi ha , però, que s'accontenten amb un bon
gall de corral.

Però, ningú no renuncia de beure a l'àpat
xampany, si potser de bona caba i sinó gaire es-
trany.

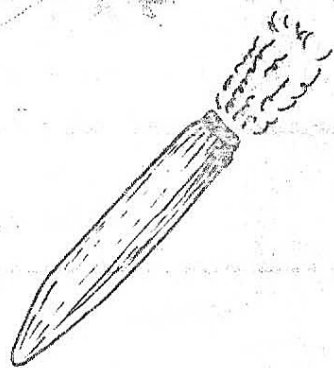
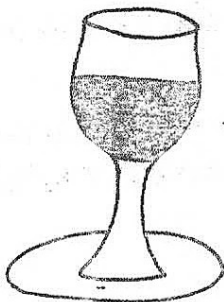
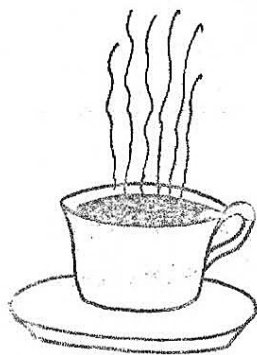

TORRONS D'AGRAMUNT

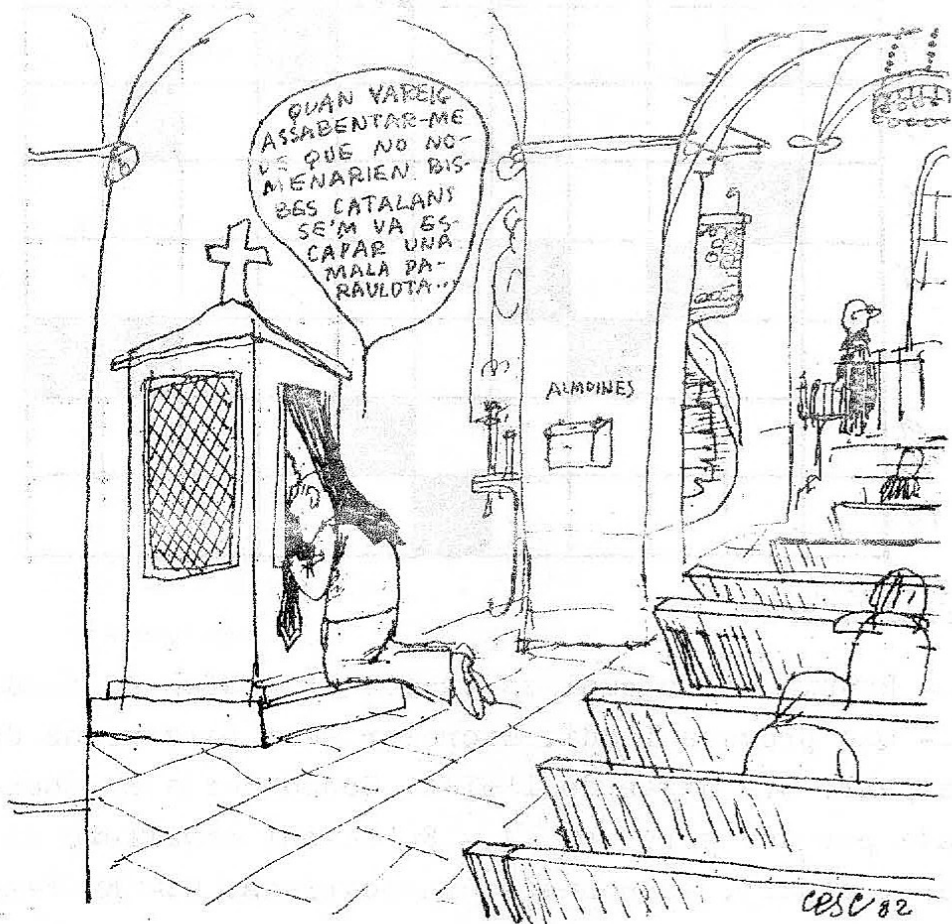
De les postres cal parlar-ne i parlar-ne amb il.lusió, ja que les postres més nostrades són, per Nadal, el torró.

Del cafè, la copa i puro no en caldria dir res; molts que no en prenen gaire, per Nadal en fan excés.

Però Nadal, per ser Nadal, no cal res més que alegria i passar-lo tal com cal al costat de la família.

A. C.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2						■					■
3							■				
4								■			
5										■	
6		■									
7			■		■						
8				■						■	■
9							■				
10						■					

HORITZONTALS

- 1.- Reunió en la qual es tracta d'un afer en comú.
- 2.- Que provoca l'odi. Excretar suor pels porus de la pell.
- 3.- Organ de l'oïda. Cançó per a ser cantada per una sola veu.
- 4.- En femení cavallet, cavall, suport. Consonants consecutives.
- 5.- En femení relatiu als eclipsis.
- 6.- Al revés, poses abans
- 7.- Al revés, títol del sberà de Persia. Al revés riu europeu. Mascle de l'oca.
- 8.- Soterrani on es guarda el vi. Aclamació amb la qual es desitja vida i prosperitat a algú.
- 9.- Al revés, del nati. A parell volador més pesant que l'aire.
- 10.- Al revés, tassa petita, got. Instrument de cirugia a me na de pines.

VERTICALS

1.- Acció i efecte de cooperar. 2.- Al revés, corda ble, cinyell. Puntades que es dona a la pilota. 3.- Roques en el mar que fan com uns petits illots. Hu-
mor que supura una llaga. 4.- Bogeries, corrandes .
Adjectiu possessiu. 5.- Peça de roba usada pels ban-
yistes. Unitat de potència. 6.- Mot oposat a un al-
tre. 7.- Pronom reflexiu. Al revés, molusc cefalòpo-
de. 8.- No vestida. Provar de trobar o de descobrir
una cosa. 9.- Truncat de la punta. Pare del pare o
de la mare. 10.- Arc de Sant Martí o Arc; Nega-
ció. Conjunció que fa d'enllaç entre dos termes ne-
gatius. 11.- Al revés, comunicació escrita adreçada
a una persona. Vocals.

No. In. 11. Carta. Os.

Sipia. 8. Nua. Cercar. 9. Carrat. Avi. 10. Iris.
Folles. Ta. 5. Esllaps. Vat. 6. Antònim. 7. Es .
1. Cooperació. 2. Cordó. Xuts. 3. Niells. Pus. 4.

VERTICALS

Erma.
Rtn. Oc. 8. Cup. Viscs. 9. Matutí. Avió. 10. Passó
Polina. Rst. 5. Elíptica. 6. Anteposes. 7. Exa .
1. Conferència. 2. Odis. Suar. 3. Orella. Arta. 4.

HORIZONTALS

SOLICIO

V	S	A	I	B	M	O	L	O	C
T	E	G	A	B	U	C	E	A	L
A	R	N	H	R	Y	T	N	I	I
N	U	O	E	F	A	I	E	A	S
A	D	P	A	C	T	Q	C	U	A
Y	N	I	K	N	U	X	I	G	R
U	O	M	E	A	C	E	N	A	B
G	H	G	D	X	I	J	L	R	I
E	R	O	R	I	F	O	S	A	H
A	R	Z	A	M	A	N	A	P	E

SOPA DE LLETRES

Si busqueu dintre del recuadre hi trobareu els noms de deu països d'Amèrica.

Veneçuela. Paraguai. Equador. Argentina. Colòmbia. Perú. Brasil. Cuba. Hondures. Panamà. Guyana.

SOLUCIO

